

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATEI GENERALE
DOAMNA JULIANE KOKOTT
 prezentate la 17 mai 2023¹

Cauza C-84/22

**Right to Know CLG
împotriva
An Taoiseach**

[cerere de decizie preliminară formulată de High Court (Înalta Curte, Irlanda)]

„Cerere de decizie preliminară – Accesul publicului la informațiile despre mediu – Excepții – Comunicări interne – Proceduri desfășurate de autoritățile publice – Procese-verbale ale discuțiilor din cabinetul de miniștri – Încadrarea proceselor-verbale într-o excepție printr-o hotărâre judecătorească anterioară – Neaplicarea principiului autorității de lucru judecat”

I. Introducere

1. Pentru punerea în aplicare a Convenției de la Aarhus², Directiva privind informațiile despre mediu³ stabilește un drept de acces la informațiile despre mediu. În același timp, atât convenția, cât și directiva prevăd excepții de la acest drept, permițând, în special, protecția comunicărilor interne și a procedurilor desfășurate de autoritățile publice.

2. Prezenta cerere de decizie preliminară urmărește să clarifice dacă procesele-verbale ale discuțiilor din cadrul cabinetului de miniștri al unui guvern intră sub incidența excepției privind comunicările interne sau a excepției privind procedurile autorităților publice. În plus, trebuie să se precizeze dacă această chestiune ar putea fi reexaminată atunci când a fost deja soluționată într-o hotărâre definitivă anterioară privind aceeași cerere de acces.

¹ Limba originală: germana.

² Convenția din 1998 privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu (JO 2005, L 124, p. 4, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 204, denumită în continuare „Convenția de la Aarhus” sau „convenția”), adoptată prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO 2005, L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201).

³ Directiva 2003/4/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 28 ianuarie 2003 privind accesul publicului la informațiile despre mediu și de abrogare a Directivei 90/313/CEE a Consiliului (JO 2003, L 41, p. 26, Ediție specială, 15/vol. 09, p. 200, denumită în continuare „Directiva privind informațiile despre mediu”).

II. Cadrul juridic

A. *Convenția de la Aarhus*

3. Dreptul de acces la informații despre mediu este prevăzut la articolul 4 din Convenția de la Aarhus.

4. Articolul 4 alineatul (3) litera (c) din Convenția de la Aarhus conține o excepție în ceea ce privește comunicările interne:

„O cerere de informații despre mediu poate fi refuzată în cazul în care:

[...]

(c) cererea are legătură cu un material în curs de elaborare sau cu comunicate interne ale autorităților publice, în cazul în care o astfel de excepție este prevăzută de legislația internă sau de practica cutumiară, ținând seama de interesul public privind dezvăluirea.”

5. Confidențialitatea procedurilor desfășurate de autoritățile publice poate fi protejată în temeiul articolului 4 alineatul (4) litera (a) din Convenția de la Aarhus:

„O cerere de informații despre mediu poate fi refuzată în cazul în care dezvăluirea lor ar avea efecte negative asupra:

(a) confidențialității acțiunilor autorităților publice, în cazul în care confidențialitatea este prevăzută de legislația internă;

[...]

Motivele de refuz menționate anterior se interpretează în mod restrictiv, ținând seama de interesul publicului în beneficiul căruia ar fi făcută dezvăluirea și în cazul în care informațiile solicitate se referă la emisiile poluante.”

B. *Directiva privind informațiile despre mediu*

6. Articolul 3 alineatul (1) din Directiva privind informațiile despre mediu stabilește dreptul de acces la informațiile despre mediu:

„Statele membre se asigură că, în conformitate cu dispozițiile din prezenta directivă, autoritățile publice trebuie să pună la dispoziția oricărui solicitant, la cererea acestuia și fără ca acesta să declare interesul pe care îl are în acest sens, informațiile despre mediu pe care le dețin sau care sunt deținute în numele lor.”

7. Articolul 4 din Directiva privind informațiile despre mediu prevede diverse excepții de la acest drept.

8. Excepția privind comunicările interne este prevăzută la articolul 4 alineatul (1) litera (e) din această directivă:

„Statele membre pot dispune ca o cerere de informații despre mediu să fie refuzată în cazul în care:
[...]

(e) cererea vizează comunicările interne, ținându-se seama de interesul prezentat de dezvăluire pentru public.”

9. În plus, articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind informațiile despre mediu conține o excepție în ceea ce privește procedurile desfășurate de autoritățile publice:

„Statele membre pot prevedea ca cererea de informații despre mediu să fie refuzată în cazul în care dezvăluirea informațiilor respective ar afecta în mod negativ:

(a) confidențialitatea procedurilor desfășurate de autoritățile publice, în cazul în care legislația prevede o astfel de confidențialitate;

[...]

Motivele de refuz menționate la alineatele (1) și (2) se interpretează în mod restrictiv, ținându-se seama de interesul public servit de dezvăluire în cazul respectiv. În fiecare caz în parte interesul public servit de dezvăluire trebuie comparat cu interesul servit de refuz. Statele membre nu pot prevedea refuzarea unei cereri, în temeiul alineatului (2) literele (a), (d) (f), [(g)] sau (h) în cazul în care cererea respectivă vizează date privind emisiile în mediu.”

C. Dreptul irlandez

10. Articolul 28.4.3 din Constituția irlandeză prevede confidențialitatea discuțiilor și a reuniunilor guvernului irlandez. Excepțiile sunt prevăzute doar pentru anchetele judiciare sau ale unor instituții similare.

11. Irlanda a transpus Directiva privind informațiile despre mediu prin intermediul European Communities (Access to Information on the Environment) Regulations 2007 (S.I. No 133/2007) (28 martie 2007).

III. Situația de fapt și cererea de decizie preliminară

12. La 8 martie 2016, Right to Know CLG, o organizație non-profit de drept irlandez, a depus la Taoiseach (prim-ministrul irlandez) o cerere de acces la toate documentele care conțin discuțiile din cadrul cabinetului de miniștri cu privire la emisiile de gaze cu efect de seră din Irlanda între anii 2002-2016. Taoiseach (prim-ministrul) a respins această cerere în luna iunie a anului 2016, în urma unei proceduri de examinare internă. Ulterior, Right to Know a formulat o acțiune la High Court (Înalta Curte, Irlanda) pentru ca această decizie să fie supusă controlului jurisdicțional.

13. Prin hotărârea din 1 iunie 2018, *Right to Know CLG/An Taoiseach* ([2018] IEHC 372), High Court (Înalta Curte) a dispus trimiterea deciziei la Taoiseach (prim-ministru) spre reexaminare. High Court (Înalta Curte) a considerat printre altele pe baza unui precedent judiciar dezbătut de părți⁴ că ședințele guvernului irlandez trebuie considerate „comunicări interne” ale unei autorități publice, astfel încât nu era aplicabilă obligația de dezvăluire a proceselor-verbale privind emisiile în mediu (articolul 4 alineatul (2) al doilea paragraf a treia teză din Directiva privind informațiile despre mediu). Potrivit instanței amintite, Taoiseach (prim-ministrul) a omis să pună în balanță interesul public privind dezvăluirea și interesul privind confidențialitatea [articolul 4 alineatul (2) al doilea paragraf a doua teză din directivă].

14. Prin decizia din 16 august 2018, Taoiseach (prim-ministrul) a acordat acces parțial la documentele solicitate. Ca urmare, *Right to Know* a solicitat din nou High Court (Înalta Curte) să asigure controlul jurisdicțional al acestei a doua decizii. În cadrul acestei instanțe, judecătorul care a pronunțat hotărârea din 1 iunie 2018 nu are competență să se mai pronunțe o dată în acest caz. Noul judecător a adresat Curții de Justiție următoarele întrebări:

- 1) Procesele-verbale ale ședințelor oficiale ale puterii executive a unui stat membru, în cadrul cărora membrii guvernului trebuie să se întrunească și să acționeze ca autoritate colectivă, trebuie calificate, în vederea cererii de acces la informațiile despre mediu pe care le conțin, ca fiind „*comunicări interne*” sau ca fiind „*proceduri*” ale unei autorități publice în sensul acestor termeni, astfel cum sunt definiți la articolul 4 alineatul (1) litera (e) și, respectiv, la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind informațiile despre mediu?
- 2) Principiul autorității de lucru judecat (astfel cum a fost analizat în cauza *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, și în jurisprudența ulterioară) depășește cadrul dispozitivului hotărârii anterioare și include, de asemenea, constatările de fapt și de drept care figurează în hotărârea anterioară? Altfel spus, principiul autorității de lucru judecat se limitează la „*cause of action estoppel*” (motiv de inadmisibilitate întemeiat pe identitatea de cauză a acțiunii) sau se extinde la „*issue estoppel*” (motiv de inadmisibilitate referitor la un aspect deja soluționat)?
- 3) În cadrul unei proceduri în desfășurare între părți, referitoare la o pretinsă nerespectare a Directivei 2003/4 în ceea ce privește o cerere specifică de informații despre mediu, în cazul în care un reclamant/solicitant a obținut anularea unei decizii, fiind admise unele motive de contestație întemeiate pe dreptul Uniunii, iar altele fiind respinse, dreptul Uniunii și, în special, principiul efectivității se opun unei norme naționale privind autoritatea de lucru judecat bazate pe „*issue estoppel*” care obligă o instanță națională, în cadrul unei noi proceduri privind o decizie ulterioară referitoare la aceeași cerere, să împiedice un asemenea reclamant/solicitant să atace această nouă decizie pentru motive întemeiate pe dreptul Uniunii care au fost anterior respinse, dar care nu au făcut obiectul unei căi de atac la acel moment?
- 4) Răspunsul la întrebarea 3 de mai sus este influențat de împrejurarea că: (i) nu a fost sesizată Curtea de Justiție și (ii) jurisprudența relevantă a Curții de Justiție nu a fost adusă în atenția instanței naționale de către niciuna dintre părți?

⁴ Hotărârea High Court (Înalta Curte) a Irlandei din 4 iunie 2012, *An Taoiseach/Commissioner for Environmental Information* [(2010) IEHC 241].

15. Right to Know CLG, Irlanda și Comisia Europeană au prezentat observații scrise. În temeiul articolului 76 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Curtea a decis să nu organizeze o ședință de audiere a pledoariilor, deoarece se consideră suficient de bine informată pentru a se pronunța.

IV. Aprecieri juridică

16. Prin adoptarea Directivei privind informațiile despre mediu, legiuitorul Uniunii a intenționat să asigure compatibilitatea dreptului Uniunii cu Convenția de la Aarhus prin intermediul unei reglementări generale. Aceasta ar trebui să garanteze că orice solicitant are dreptul de acces la informațiile despre mediu deținute de către autoritățile publice sau în numele acestora, fără a fi nevoit să declare un interes⁵.

17. Legiuitorul Uniunii a prevăzut, la articolul 4 din Directiva privind informațiile despre mediu, că statele membre pot stabili excepții de la acest drept. În măsura în care astfel de excepții au fost efectiv transpuse în dreptul național, autoritățile publice le pot invoca pentru a respinge cererile de informații care le parvin⁶.

18. Cererea de decizie preliminară privește, pe de o parte, chestiunea dacă informațiile în discuție intră sub incidența excepției privind comunicările interne sau a excepției care protejează confidențialitatea deliberărilor autorităților publice (a se vedea secțiunea A de mai jos). Pe de altă parte, se pune problema dacă și în ce măsură aplicabilitatea acestor excepții în litigiul principal a fost deja soluționată definitiv prin hotărârea din 1 iunie 2018 (a se vedea secțiunea B de mai jos).

A. Interpretarea motivelor de excepție discutate (prima întrebare)

19. În temeiul articolului 4 alineatul (2) al doilea paragraf a treia teză din Directiva privind informațiile despre mediu, anumite excepții de la dreptul de acces la informațiile despre mediu nu justifică refuzarea accesului la informații privind emisiile în mediu. Una dintre aceste excepții este prevăzută la articolul 4 alineatul (2) litera (a). Aceasta permite protecția confidențialității procedurilor desfășurate de autoritățile publice. Dat fiind că procesele-verbale ale discuțiilor din cadrul cabinetului de miniștri referitoare la emisiile de gaze cu efect de seră pot fi considerate informații privind emisiile în mediu, apar îndoieli cu privire la aspectul dacă această excepție poate justifica refuzul accesului.

20. Dacă, în schimb, este aplicabilă excepția referitoare la comunicările interne prevăzută la articolul 4 alineatul (1) litera (e) din Directiva privind informațiile despre mediu, emisiile în mediu trebuie să fie luate în considerare în cadrul analizei comparative prevăzute la articolul 4 alineatul (2) al doilea paragraf a doua teză din directivă, ca parte a interesului public servit de dezvăluire, dar pot fi relevante și interesele contrare.

21. Prin urmare, prima întrebare urmărește să se stabilească care dintre aceste două excepții este aplicabilă. Ea se bazează însă pe premisa că cele două excepții nu pot fi aplicabile în același timp. În cele ce urmează voi arăta că această premisă nu este corectă.

⁵ Hotărârea din 14 februarie 2012, Flachglas Torgau (C-204/09, EU:C:2012:71, punctul 31), și Hotărârea din 20 ianuarie 2021, Land Baden-Württemberg (Comunicări interne) (C-619/19, EU:C:2021:35, punctul 28).

⁶ Hotărârea din 20 ianuarie 2021, Land Baden-Württemberg (Comunicări interne) (C-619/19, EU:C:2021:35, punctul 31).

1. Comunicări interne

22. Noțiunea de „comunicări interne” acoperă informațiile care circulă în cadrul unei autorități publice și care, la data cererii de acces, nu au părăsit sfera internă a acesteia, în special ca urmare a divulgării lor către un terț sau prin punerea lor la dispoziția publicului⁷. Această excepție este menită să răspundă nevoii autorităților publice de a avea un spațiu protejat pentru reflecție și dezbateri interne⁸.

23. Articolul 2 punctul 2 litera (a) din Directiva privind informațiile despre mediu definește guvernul ca fiind o autoritate publică în sensul directivei. Potrivit cererii de decizie preliminară, documentele care reflectă discuțiile din cadrul cabinetului de miniștri al guvernului irlandez rămân în sfera internă a guvernului irlandez. Ele nu trebuie să fie puse la dispoziția terților sau dezvăluite publicului. Aceasta rezultă din articolul 28.4.3 din Constituția irlandeză, care prevede confidențialitatea discuțiilor și a ședințelor guvernului irlandez.

24. În consecință, documentele solicitate sunt comunicări interne. Accesul la aceste documente poate fi refuzat în cazul în care nu există un interes public superior în ceea ce privește divulgarea acestora.

25. Așadar, în vederea unei cereri de acces la informațiile despre mediu pe care le conțin, procesele-verbale ale ședințelor oficiale ale executivului irlandez trebuie calificate drept comunicări interne ale unei autorități publice în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (e) din Directiva privind informațiile despre mediu.

2. Proceduri deliberative ale autorităților publice

26. Pe de altă parte, potrivit articolului 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind informațiile despre mediu, statele membre pot prevedea ca cererea de informații despre mediu să fie refuzată în situația în care dezvăluirea informațiilor respective ar afecta în mod negativ confidențialitatea procedurilor deliberative desfășurate de autoritățile publice, în cazul în care legislația prevede o astfel de confidențialitate.

27. Examinând numai versiunea în limba germană a acestei dispoziții, discuțiile din cadrul cabinetului de miniștri al guvernului irlandez sunt în mod evident proceduri deliberative ale unei autorități publice în acest sens.

28. Prin urmare, mai întâi, pare surprinzător că High Court (Înalta Curte) a considerat aplicarea acestei excepții artificială și forțată („artificial and strained”)⁹. Acest punct de vedere s-ar putea datora versiunii în limba engleză a Directivei privind informațiile despre mediu. Ca în multe alte versiuni lingvistice, în aceasta din urmă nu poate fi identificată nicio noțiune care ar trebui să fie tradusă în mod obligatoriu prin „proceduri deliberative”. Dimpotrivă, este utilizată noțiunea de

⁷ Hotărârea din 20 ianuarie 2021, Land Baden-Württemberg (Comunicări interne) (C-619/19, EU:C:2021:35, punctul 47).

⁸ A se vedea Hotărârea din 20 ianuarie 2021, Land Baden-Württemberg (Comunicări interne) (C-619/19, EU:C:2021:35, punctele 44 și 46), precum și, în mod similar, Hotărârea din 17 decembrie 2020, De Masi și Varoufakis/BCE (C-342/19 P, EU:C:2020:1035, punctele 51 și 52), cu privire la normele privind accesul la documentele BCE. A se vedea Propunerea Comisiei de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind accesul publicului la informațiile despre mediu [COM(2000) 402 final] și concluziile și recomandările cu privire la comunicarea ACCC/C/2013/93 privind respectarea dispozițiilor de către Norvegia adoptate de comitetul de supraveghere Aarhus la 19 iunie 2017, punctul 71.

⁹ Hotărârea High Court (Înalta Curte) a Irlandei din 4 iunie 2012, An Taoiseach/Commissioner for Environmental Information [An Taoiseach împotriva Comisarului pentru informații privind mediul] [(2010) IEHC 241, nr. 83].

„proceedings”¹⁰, care evocă protecția confidențialității procedurilor. Noțiunii din limba germană „Beratung” îi corespund numai versiunile în limba franceză¹¹ și în limba italiană¹² ale directivei, celelalte versiuni lingvistice referindu-se la activitățile autorităților publice¹³, în special la prelucrarea elementelor de fond sau la gestionarea cazurilor¹⁴.

29. Aceste divergențe se regăsesc, de asemenea, în versiunile lingvistice autentice ale articolului 4 alineatul (4) litera (a) din Convenția de la Aarhus, care este pus în aplicare prin articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind informațiile despre mediu. În această privință, versiunile în limbile engleză și franceză ale convenției sunt identice cu versiunile lingvistice relevante ale directivei. În versiunea în limba rusă a convenției, care este de asemenea autentică, se menționează confidențialitatea activității autorității publice¹⁵.

30. Diferitele versiuni lingvistice ale unei dispoziții din dreptul Uniunii, în acest caz în special din Directiva privind informațiile despre mediu, trebuie să fie interpretate în mod uniform¹⁶, fără ca vreo versiune lingvistică să beneficieze de caracter prioritar¹⁷. Prin urmare, trebuie să se examineze economia generală a dispoziției și finalitatea acesteia¹⁸.

31. În acest sens, trebuie să se pornească de la premisa că excepțiile de la dreptul de acces prevăzute la articolul 4 alineatul (2) a doua teză din directivă și la articolul 4 alineatul (4) a doua teză din convenție trebuie interpretate în mod restrictiv¹⁹. Pentru a conferi excepției cu privire la proceduri – pe lângă excepția cu privire la „comunicări interne” – o funcție proprie, aceasta trebuie limitată la procesul deliberativ propriu-zis în cadrul procedurilor de luare a deciziilor, fără a include baza factuală a procesului decizional²⁰. Prin urmare, Curtea a considerat că articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind informațiile despre mediu și articolul 4 alineatul (4) litera (a) din Convenția de la Aarhus se referă la etapele finale ale procesului decizional al autorităților publice²¹, așadar protejează confidențialitatea deliberărilor (finale) ale autorităților publice, iar nu, de exemplu, la întreaga procedură administrativă care precedă procedurile deliberative ale autorităților publice²².

¹⁰ În spaniolă: *procedimientos*, în cehă: *řízení*; în greacă: *διαδικασίων*, în croată: *postupaka*, în lituaniană: *procesinių veiksmų*, în malteză: *tal-proċedimenti*; în portugheză: *procedimentos*; în română: *proceduri*; în slovenă: *postopkov*, în suedeză: *förfaranden*.

¹¹ *Deliberations*.

¹² *Deliberazioni*.

¹³ În limba letonă: *lietu*.

¹⁴ În bulgară: *дейностите*; în estonă: *töö*; în neerlandeză: *handelingen*; în polonă: *działania*; în slovacă: *konania*; în finlandeză: *toiminnan*.

¹⁵ „[K]онфиденциальность работы государственных органов в тех случаях, когда такая конфиденциальность предусматривается национальным законодательством”.

¹⁶ Hotărârea din 27 octombrie 1977, *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, punctele 13 și 14), Hotărârea din 27 martie 1990, *Cricket St Thomas* (C-372/88, EU:C:1990:140, punctul 19), și Hotărârea din 6 octombrie 2021, *Consorzio Italian Management și Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799, punctul 43).

¹⁷ Hotărârea din 27 martie 1990, *Cricket St Thomas* (C-372/88, EU:C:1990:140, punctul 18), Hotărârea din 26 ianuarie 2021, *Hessischer Rundfunk* (C-422/19 și C-423/19, EU:C:2021:63, punctul 65), și Hotărârea din 17 ianuarie 2023, *Spania/Comisia* (C-632/20 P, EU:C:2023:28, punctul 40).

¹⁸ Hotărârea din 27 octombrie 1977, *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:172, punctele 13 și 14), Hotărârea din 26 ianuarie 2021, *Hessischer Rundfunk* (C-422/19 și C-423/19, EU:C:2021:63, punctul 65), și Hotărârea din 17 ianuarie 2023, *Spania/Comisia* (C-632/20 P, EU:C:2023:28, punctul 42).

¹⁹ A se vedea Hotărârea din 23 noiembrie 2016, *Bayer CropScience și Stichting De Bijenstichting* (C-442/14, EU:C:2016:890, punctul 56), și Hotărârea din 20 ianuarie 2021, *Land Baden-Württemberg (Comunicări interne)* (C-619/19, EU:C:2021:35, punctele 33 și 48), precum și Concluziile avocatei generale Sharpston prezentate în cauza *Flachglas Torgau* (C-204/09, EU:C:2011:413, punctul 83).

²⁰ A se vedea Concluziile avocatei generale Sharpston prezentate în cauza *Flachglas Torgau* (C-204/09, EU:C:2011:413, punctul 83) și ale avocatului general Szpunar prezentate în cauza *Saint-Gobain Glass Deutschland/Comisia* (C-60/15 P, EU:C:2016:778, punctul 76 și punctul 57 și următoarele), precum și concluziile și recomandările cu privire la comunicarea ACCC/C/2010/51 privind respectarea dispozițiilor de către România, adoptate de Comitetul de supraveghere Aarhus la 28 martie 2014, punctul 89.

²¹ Hotărârea din 14 februarie 2012, *Flachglas Torgau* (C-204/09, EU:C:2012:71, punctul 63).

²² Hotărârea din 13 iulie 2017, *Saint-Gobain Glass Deutschland/Comisia* (C-60/15 P, EU:C:2017:540, punctul 81).

32. Astfel, în măsura în care discuțiile guvernului irlandez se încadrează în etapa finală a unei proceduri, aspect a cărui verificare revine instanței naționale, ele constituie proceduri desfășurate de o autoritate publică în sensul articolului 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind informațiile despre mediu.

3. *Aplicarea comună a mai multor excepții*

33. Cu toate acestea, prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă procesele-verbale ale ședințelor oficiale ale executivului unui stat membru, în cadrul cărora membrii guvernului trebuie să se reunească și să acționeze în mod colectiv, trebuie să fie calificate drept „proceduri” sau drept „comunicări”. Potrivit acestei formulări, ar trebui să se facă distincție între cele două excepții prevăzute la articolul 4 alineatul (1) litera (e) și la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind informațiile despre mediu, contrar considerațiilor anterioare. Această premisă este însă eronată. De fapt, cele două excepții se suprapun²³.

34. Astfel, ele se bazează pe aceeași nevoie a autorităților de a avea un spațiu protejat pentru reflecție și dezbateri interne.

35. Excepția de la dreptul de acces la documentele instituțiilor Uniunii, prevăzută la articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1049/2001²⁴, exprimă în mod deosebit de clar acest lucru. Potrivit acestei dispoziții, accesul la un document întocmit de o instituție pentru uz intern poate fi refuzat printre altele în cazul în care divulgarea documentului ar aduce o atingere gravă procesului decizional al acestei instituții.

36. În plus, în cadrul domeniului de aplicare al dispoziției Uniunii privind accesul la documente, refuzul de a acorda acces la anumite informații se bazează adesea pe mai multe motive de excepție în același timp, fără ca acest lucru să fie repus în discuție de Curtea de Justiție²⁵.

37. Prin urmare, răspunsul la prima întrebare trebuie să fie acela că, în vederea unei cereri de acces la informațiile despre mediu pe care le conțin, procesele-verbale ale ședințelor oficiale ale executivului unui stat membru în cadrul cărora membrii guvernului trebuie să se reunească și să acționeze ca un organism colectiv trebuie să fie calificate drept „comunicări interne” în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (e) din Directiva privind informațiile despre mediu. În cazul în care aceste ședințe se încadrează în etapa finală a procedurii, ele sunt în același timp „proceduri” ale unei autorități în sensul articolului 4 alineatul (2) litera (a).

²³ A se vedea Hotărârea din 28 iulie 2011, Office of Communications (C-71/10, EU:C:2011:525, punctul 30), și Hotărârea din 17 decembrie 2020, De Masi și Varoufakis/BCE (C-342/19 P, EU:C:2020:1035, punctul 62).

²⁴ Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 30 mai 2001 privind accesul public la documentele Parlamentului European, ale Consiliului și ale Comisiei (JO 2001, L 145, p. 43, Ediție specială, 01/vol. 3, p. 76).

²⁵ Hotărârea din 21 iulie 2011, Suedia/MyTravel și Comisia (C-506/08 P, EU:C:2011:496, punctul 77 și următoarele și 109 și următoarele), Hotărârea din 28 noiembrie 2013, Jurašinović/Consiliul (C-576/12 P, EU:C:2013:777, punctele 28 și 38), și Hotărârea din 27 februarie 2014, Comisia/EnBW Energie Baden-Württemberg (C-365/12 P, EU:C:2014:112, punctele 62, 63 și 79).

B. Cu privire la autoritatea de lucru judecat

1. Lipsa de relevanță a întrebărilor privind autoritatea de lucru judecat

38. Prin intermediul celorlalte întrebări, High Court (Înalta Curte) urmărește să afle dacă principiul autorității de lucru judecat o împiedică să repună în discuție, pe baza cererii de decizie preliminară, constatările pe care le-a efectuat în hotărârea din 1 iunie 2018. Într-adevăr, potrivit primei hotărâri definitive din 1 iunie 2018, informațiile în litigiu intră sub incidența excepției privind comunicările interne în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (e) din Directiva privind informațiile despre mediu²⁶, dar nu și sub incidența excepției privind protecția procedurilor desfășurate de autoritățile publice în sensul articolului 4 alineatul (2) litera (a)²⁷.

39. Instanța de trimitere intenționează, în prezent, să se pronunțe în sens contrar, și anume să nu încadreze informațiile în litigiu în excepția privind comunicările interne, ci în excepția privind procedurile. Este posibil ca excepția privind protecția procedurilor să nu se aplice, întrucât, potrivit articolului 4 alineatul (2) a treia teză din Directiva privind informațiile despre mediu, ea nu permite să se rețină informațiile privind emisiile în mediu. Această restricție nu se aplică însă în ceea ce privește protecția comunicărilor interne.

40. Cu toate acestea, din răspunsul la prima întrebare reiese că pot fi îndeplinite simultan condițiile ambelor excepții și că, în orice caz, potrivit datelor existente cu privire la informațiile în litigiu, ele sunt în discuție comunicări interne. Prin urmare, excepția privind protecția comunicărilor interne poate fi invocată împotriva divulgării de informații chiar dacă aceste informații au ca obiect emisii în mediu și privesc proceduri desfășurate de autoritățile publice.

41. Acesta este motivul pentru care, în ceea ce privește caracterul definitiv al constatării, nu mai contează propriu-zis dacă sunt în discuție comunicări interne sau proceduri desfășurate de autoritățile publice. Considerațiile care urmează sunt, așadar, formulate cu titlu subsidiar pentru cazul în care Curtea intenționează totuși să se pronunțe cu privire la aceste întrebări.

2. Cu titlu subsidiar, răspuns la întrebările privind autoritatea de lucru judecat

42. În lipsa unor norme de drept al Uniunii referitoare la autoritatea de lucru judecat a hotărârilor judecătorești naționale, această chestiune ține de autonomia procedurală a statelor membre. În acest sens, sunt însă aplicabile principiile echivalenței și efectivității²⁸.

a) Domeniul de aplicare al autorității de lucru judecat (a doua întrebare preliminară)

43. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, se urmărește să se clarifice dacă, în acord cu principiul efectivității, autoritatea de lucru judecat nu este limitată la dispozitivul unei hotărâri, ci cuprinde și motivarea acesteia.

²⁶ Hotărârea High Court (Înalta Curte) a Irlandei din 1 iunie 2018, Right to Know CLG/An Taoiseach [(2018) IEHC 372, punctul 65].

²⁷ Hotărârea High Court (Înalta Curte) a Irlandei din 1 iunie 2018, Right to Know CLG/An Taoiseach [(2018) IEHC 372, punctul 76].

²⁸ Hotărârea din 3 septembrie 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, punctul 24), și Hotărârea din 7 aprilie 2022, Avio Lucos (C-116/20, EU:C:2022:273, punctul 100).

44. Principiul efectivității nu este, în orice caz, încălcat atunci când domeniul de aplicare al autorității de lucru judecat prevăzut de dreptul intern corespunde principiilor aplicate în această privință în dreptul Uniunii. În cadrul acestuia, autoritatea de lucru judecat acoperă acele părți ale motivării care susțin dispozitivul și care, prin urmare, *nu pot fi dissociate* de acesta²⁹. În schimb, părțile din motivarea hotărârii care nu susțin dispozitivul nu sunt acoperite de autoritatea de lucru judecat prevăzută de dreptul Uniunii³⁰.

45. Dacă această distincție în ceea ce privește autoritatea de lucru judecat ar fi transpusă în litigiul principal, calificarea informațiilor în litigiu ca intrând sub incidența excepției privind protecția comunicărilor interne ar avea autoritate de lucru judecat, ca motivare care susține dispozitivul hotărârii din 1 iunie 2018. Ea a fost necesară pentru a anula respingerea cererii de acces și pentru a trimite cererea la administrație în vederea adoptării unei noi decizii.

46. În schimb, este mai puțin clar dacă respingerea excepției privind protecția confidențialității procedurilor nu poate fi, nici ea, dissociată de dispozitiv. Din punctul de vedere al High Court (Înalta Curte), această respingere era inseparabilă de aplicarea excepției privind comunicările interne, întrucât instanța menționată a considerat că, în orice situație, se putea aplica o singură excepție. Conform considerațiilor referitoare la prima întrebare, cele două excepții pot fi însă aplicabile simultan.

47. Cu toate acestea, nu posibilitatea de a stabili această separare este, în ultimă instanță, determinantă. Astfel, principiul efectivității nu impune statelor membre să alinieze domeniul de aplicare al autorității de lucru judecat prevăzut de dreptul intern la standardele dreptului Uniunii privind autoritatea de lucru judecat. Acest principiu permite și o sferă mai extinsă a autorității de lucru judecat atât timp cât nu face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii.

48. Sub rezerva considerațiilor de mai jos, în special în ceea ce privește posibilitatea formulării unei căi de atac³¹, nu este evident că extinderea autorității de lucru judecat la motivele nefundamentale ale unei hotărâri judecătorești ar face excesiv de dificilă exercitarea unor asemenea drepturi.

49. În consecință, răspunsul la cea de a doua întrebare este că principiul efectivității nu impune limitarea autorității de lucru judecat a unei hotărâri la motivele care susțin dispozitivul.

b) Înlăturarea constatărilor definitive (a treia și a patra întrebare preliminară)

50. Prin intermediul celei de a treia și al celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă este compatibil cu principiul efectivității ca acele constatări definitive efectuate în hotărârea sa din 1 iunie 2018 privind aceeași cerere de acces să se opună, în litigiul principal, reexaminării calificării informațiilor în litigiu drept excepții privind comunicările interne și excepții privind procedurile desfășurate de autoritățile publice. În special, instanța de trimitere

²⁹ Hotărârea din 1 iunie 2006, P & O European Ferries (Vizcaya) și Diputación Foral de Vizcaya/Comisia (C-442/03 P și C-471/03 P, EU:C:2006:356, punctul 44), Hotărârea din 15 noiembrie 2012, Gothaer Allgemeine Versicherung și alții (C-456/11, EU:C:2012:719, punctul 40), și Hotărârea din 17 septembrie 2020, Alfamicro/Comisia (C-623/19 P, nepublicată, EU:C:2020:734, punctul 37).

³⁰ A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 noiembrie 2012, Al-Aqsa/Consiliul (C-539/10 P și C-550/10 P, EU:C:2012:711, punctul 49), și Hotărârea din 11 noiembrie 2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, punctele 43 și 46). Acest lucru reiese de asemenea din Concluziile avocatei generale Trstenjak prezentate în cauzele conexe Al-Aqsa/Consiliul și Pays-Bas/Al-Aqsa (C-539/10 P și C-550/10 P, EU:C:2012:321, punctul 35).

³¹ A se vedea punctul 56 și următoarele de mai jos.

solicită să se stabilească dacă, în ceea ce privește compatibilitatea caracterului definitiv al constatărilor efectuate într-o primă hotărâre în cadrul unei a doua proceduri jurisdicționale, este relevantă împrejurarea că, în cadrul primei proceduri, nu a fost formulată o cerere de decizie preliminară la Curtea de Justiție și că părțile nu au făcut referire, în fața instanței judecătorești, la jurisprudența relevantă a Curții de Justiție.

51. Instanța de trimitere solicită, așadar, să se stabilească dacă dreptul Uniunii impune înlăturarea constatărilor definitive atunci când există posibilitatea ca acestea să încalce dreptul Uniunii.

52. Desigur, potrivit unei jurisprudențe constante, dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să înlăture aplicarea normelor procedurale interne privind autoritatea de lucru judecat, chiar dacă acest lucru ar permite remedierea unei încălcări a unei dispoziții a dreptului Uniunii³².

53. Totuși, situația este diferită în cazul în care normele de procedură interne aplicabile prevăd posibilitatea ca instanța națională să revină, în anumite condiții, asupra unei hotărâri definitive, pentru a pune situația creată în temeiul acesteia în conformitate cu dreptul național. În acest caz, conform principiilor echivalenței și efectivității, instanța trebuie să poată face uz de această posibilitate și pentru a restabili conformitatea acestei situații cu dreptul Uniunii³³.

54. Într-adevăr, cererea propriu-zisă de decizie preliminară nu cuprinde nicio informație cu privire la dispozițiile relevante de drept intern, dar elemente în acest sens pot fi identificate într-o hotărâre anexată³⁴, prin care instanța de trimitere a decis să adreseze Curții de Justiție o cerere de decizie preliminară. Potrivit acestei hotărâri, în împrejurări speciale, instanțele judecătorești irlandeze pot permite unei părți să continue să susțină o chestiune în litigiu în cadrul unei proceduri ulterioare, în pofida faptului că ea a fost soluționată în defavoarea acestei părți în cadrul unei proceduri anterioare. În exercitarea acestei puteri discreționare, instanța judecătorească trebuie să pună în balanță dreptul constituțional de acces la un proces echitabil, pe de o parte, și interesul public și binele comun, pe de altă parte. Este în interesul public ca litigiile să fie (în principiu) soluționate definitiv și ca o persoană să nu fie supusă de două ori sau în mod repetat unui litigiu cu privire la o chestiune care a fost soluționată anterior.

55. În exercitarea acestei competențe, atât principiul echivalenței, cât și principiul efectivității ar putea obliga instanța de trimitere să înlăture constatări definitive efectuate în hotărârea din 1 iunie 2018.

56. *Principiul echivalenței* impune ca, în ceea ce privește chestiunile de drept al Uniunii, instanța de trimitere să își exercite puterea discreționară într-un mod similar cu cel în care își exercită această putere în cauzele pur interne. Este adevărat că instanța de trimitere nu a furnizat date concrete cu privire la practica irlandeză. Cu toate acestea, în dreptul cutumiar (*common law*) englez, ale cărui norme par a fi similare cu cele din Irlanda, o foarte mare importanță o are aspectul dacă partea împotriva căreia este formulată o constatare definitivă dintr-o hotărâre anterioară a avut posibilitatea de a introduce o cale de atac împotriva acestei constatări³⁵.

³² Hotărârea din 1 iunie 1999, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, punctele 46 și 47), Hotărârea din 6 octombrie 2009, *Asturcom Telecomunicaciones* (C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 37), și Hotărârea din 4 martie 2020, *Telecom Italia* (C-34/19, EU:C:2020:148, punctul 65).

³³ Hotărârea din 10 iulie 2014, *Impresa Pizzarotti* (C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 62), Hotărârea din 6 octombrie 2015, *Târșia* (C-69/14, EU:C:2015:662, punctul 30), și Hotărârea din 29 iulie 2019, *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe* (C-620/17, EU:C:2019:630, punctul 60).

³⁴ Hotărârea High Court (Înalta Curte) din 23 aprilie 2021, *Right to Know/An Taoisach* [(2021) IEHC 233, punctul 35].

³⁵ Hotărârea Court of Appeal (England & Wales) [Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor), Regatul Unit] din 20 mai 2021, *Thomas -v- Luv One Luv All Promotions Ltd* (A3/2020/1485, [2021] EWCA Civ 732, punctele 44-48, 51 și 75).

57. Întrucât Right to Know, Irlanda și hotărârea din 23 aprilie 2021, menționată anterior, abordează chestiunea dacă Right to Know a putut ataca hotărârea din 1 iunie 2018, se poate presupune că acest aspect joacă un rol similar în practica irlandeză. Și, conform discuțiilor menționate anterior, pare îndoielnic că o asemenea cale de atac a fost posibilă.

58. Deși Irlanda susține că Right to Know ar fi putut ataca cu recurs hotărârea din 1 iunie 2018, hotărârea din 23 aprilie 2021 și observațiile formulate de Right to Know pun acest lucru sub semnul îndoielii. Dat fiind că, prin hotărârea din 1 iunie 2018, Right to Know a obținut anularea respingerii cererii sale de acces, exista riscul ca o cale de atac împotriva unor părți din motivarea hotărârii să fi fost respinsă ca prematură³⁶.

59. Acest lucru ar corespunde, în definitiv, ordinii juridice în fața instanțelor judecătorești ale Uniunii. În conformitate cu articolul 56 al doilea paragraf prima teză din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, un recurs poate fi introdus (numai) de o parte ale cărei concluzii au fost respinse, în totalitate sau în parte. În schimb, sunt inadmisibile recursurile prin care se contestă doar motivarea unei hotărâri a cărei soluție este, în definitiv, favorabilă părții care formulează recursul³⁷. Și chiar în cadrul unor recursuri în principiu admisibile, anumite obiecții îndreptate numai împotriva motivării unei decizii pe fond sunt inadmisibile pentru că lipsește interesul legitim, atunci când partea în cauză nu repune în discuție această decizie și pe fond³⁸.

60. În cazul în care Right to Know nu a fost de fapt în măsură să atace constatarea din hotărârea din 1 iunie 2018, acest lucru ar fi relevant nu numai pentru aplicarea principiului echivalenței, ci și pentru aplicarea *principiului efectivității*.

61. Desigur, la prima vedere, lipsa unei căi de atac nu pare să constituie un obstacol deosebit de grav în calea exercitării dreptului. Astfel, principiul protecției jurisdicționale efective, care se suprapune în mare măsură cu principiul efectivității³⁹, oferă particularilor, în temeiul dreptului Uniunii, un drept de acces la o instanță judecătorească, iar nu la mai multe grade de jurisdicție⁴⁰. În speță, hotărârea din 1 iunie 2018 arată că a existat un acces la o instanță în acest sens.

62. Cu toate acestea, în prezenta cauză, lipsa unei căi de atac ar fi însoțită de o încălcare a principiului egalității armelor. Astfel, este de presupus că cealaltă parte, Taoiseach (prim-ministrul), în calitate de parte care nu a avut câștig de cauză, a avut posibilitatea de a contesta hotărârea din 1 iunie 2018.

³⁶ Hotărârea High Court (Înalta Curte) din 23 aprilie 2021, Right to Know/An Taoisach [(2021) IEHC 233, punctul 48].

³⁷ Hotărârea din 25 iulie 2018, Société des produits Nestlé și alții/Mondelez UK Holdings & Services (C-84/17 P, C-85/17 P și C-95/17 P, EU:C:2018:596, punctul 42), precum și Ordonanța din 29 aprilie 2022, Valvis Holding/Sun Stars & Sons și EUIPO (C-420/21 P, nepublicată, EU:C:2022:340, punctul 22).

³⁸ A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services/Comisia (C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, EU:C:2009:610, punctele 23-25), Hotărârea din 21 decembrie 2011, Iride/Comisia (C-329/09 P, nepublicată, EU:C:2011:859, punctele 48-50), precum și Hotărârea din 9 noiembrie 2017, TV2/Danmark/Comisia (C-649/15 P, EU:C:2017:835, punctele 61-63).

³⁹ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Puškár (C-73/16, EU:C:2017:253, punctele 49-51 și jurisprudența citată).

⁴⁰ Hotărârea din 28 iulie 2011, Samba Diouf (C-69/10, EU:C:2011:524, punctul 69), și Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 36).

63. Principiul egalității armelor face parte integrantă din principiul protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite particularilor de dreptul Uniunii, consacrat la articolul 47 din cartă⁴¹. Acesta este un corolar al noțiunii înseși de proces echitabil și presupune obligația de a oferi fiecărei părți o posibilitate rezonabilă de a-și susține cauza, inclusiv probele, în condiții care nu o plasează într-o situație de dezavantaj net în raport cu adversarul ei⁴².

64. Constituie însă un dezavantaj net situația în care o parte este ținută de o constatare care se dovedește ulterior a fi un dezavantaj, în timp ce cealaltă parte, care obține un avantaj din acea constatare, a putut alege dacă să o conteste sau să o accepte.

65. Cele două aspecte abordate de instanța de trimitere în cadrul celei de a patra întrebări, respectiv renunțarea la o cerere de decizie preliminară în hotărârea definitivă și lacunele din memoriile părților, prezintă, de asemenea, interes, dar nu sunt decisive prin ele însele.

66. Astfel, împrejurarea că, în cadrul procedurii care a condus la hotărârea din 1 iunie 2018, nu a fost adresată Curții o cerere de decizie preliminară, ar putea pleda în favoarea reexaminării unui aspect de drept în privința căruia a fost deja pronunțată o hotărâre definitivă. Cu toate acestea, în absența unei obligații de a iniția o trimitere preliminară, această împrejurare are o pondere relativ redusă în evaluare⁴³.

67. În cazul în care, în cadrul procedurii care a condus la hotărârea din 1 iunie 2018, părțile și, în special, Right to Know nu au făcut referire la jurisprudența relevantă deja existentă a Curții, acest lucru pledează, în schimb, mai degrabă în favoarea faptului că ele sunt ținute de constatările cuprinse în această hotărâre. Astfel, în acest caz, ele nu ar fi depus toate eforturile rezonabile pentru a obține o decizie corectă, favorabilă. Acest lucru este cu atât mai valabil cu cât, în dreptul procedural respectiv, există un principiu bine definit, care impune părților să prezinte precedentele relevante. Dar și acest element are numai o pondere limitată, întrucât lipsa precedentelor ar fi dat High Court (Înalta Curte), încă din prima procedură, mai multe motive pentru a reflecta la formularea unei cerere de decizie preliminară. Mai mult, hotărârea principală cu privire la interpretarea noțiunii de comunicări interne⁴⁴ a fost pronunțată abia după hotărârea din 1 iunie 2018.

68. Prin urmare, trebuie să se răspundă la a treia și la a patra întrebare în sensul că, în conformitate cu principiile echivalenței și efectivității, o instanță judecătorească națională trebuie să înlăture constatări definitive pentru a restabili compatibilitatea situației în cauză cu dreptul Uniunii, dacă, în temeiul normelor procedurale interne aplicabile, această posibilitate există cu privire la o situație de fapt pur internă. În măsura în care instanța dispune de putere de apreciere, ea trebuie să țină seama în special de aspectul dacă partea dezavantajată de constatarea definitivă a avut posibilitatea de a introduce o cale de atac împotriva acestei constatări și dacă, între părți, a existat o egalitate a armelor în această privință. În schimb, pentru exercitarea puterii de

⁴¹ Hotărârea din 6 noiembrie 2012, *Otis și alții* (C-199/11, EU:C:2012:684, punctul 48), Hotărârea din 17 iulie 2014, *Sánchez Morcillo și Abril García* (C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 48), și Hotărârea din 16 octombrie 2019, *Glencore Agriculture Hungary* (C-189/18, EU:C:2019:861, punctul 61).

⁴² Hotărârea din 6 noiembrie 2012, *Otis și alții* (C-199/11, EU:C:2012:684, punctul 71), Hotărârea din 28 iulie 2016, *Ordre des barreaux francophones et germanophones și alții* (C-543/14, EU:C:2016:605, punctul 40), Hotărârea din 16 mai 2017, *Berlioz Investment Fund* (C-682/15, EU:C:2017:373, punctul 96), și Hotărârea din 16 octombrie 2019, *Glencore Agriculture Hungary* (C-189/18, EU:C:2019:861, punctul 61).

⁴³ Cu privire la consecințele unei încălcări a obligației de a iniția o trimitere preliminară, a se vedea Hotărârea din 13 ianuarie 2004, *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17, punctele 27 și 28). A se vedea de asemenea Hotărârea din 4 octombrie 2012, *Byankov* (C-249/11, EU:C:2012:608, punctele 77 și 78), precum și Hotărârea din 20 decembrie 2017, *Incyte* (C-492/16, EU:C:2017:995, punctele 47 și 48).

⁴⁴ Hotărârea din 20 ianuarie 2021, *Land Baden-Württemberg* (Comunicări interne) (C-619/19, EU:C:2021:35, punctul 28).

apreciere, este mai puțin important dacă, înainte de constatările definitive, a fost sesizată Curtea de Justiție cu o cerere de decizie preliminară sau dacă, înainte de această constatare, părțile în cauză au prezentat instanței naționale jurisprudența relevantă a Curții de Justiție.

V. Concluzie

69. Propunem, așadar, Curții să se pronunțe după cum urmează:

- 1) Procesele-verbale ale ședințelor oficiale ale executivului unui stat membru, în cadrul cărora membrii guvernului trebuie să se reunească și să acționeze în calitate de organism colectiv, trebuie calificate, în vederea unei cereri de acces la informațiile despre mediu pe care le conțin acestea, drept „comunicări interne” în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (e) din Directiva 2003/4/CE privind accesul publicului la informațiile despre mediu. În cazul în care aceste ședințe se încadrează în etapa finală a procedurii, ele constituie în același timp „proceduri” desfășurate de o autoritate publică în sensul articolului 4 alineatul (2) litera (a) din directivă.
- 2) Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor judecătorești naționale face parte din autonomia procedurală a statelor membre. În acest sens, se aplică însă principiile echivalenței și efectivității.
 - a) Principiul efectivității nu impune limitarea autorității de lucru judecat a unei hotărâri la motivele care susțin hotărârea.
 - b) O instanță judecătorească internă trebuie, în conformitate cu principiile echivalenței și efectivității, să înlăture constatări definitive pentru a restabili compatibilitatea situației în cauză cu dreptul Uniunii atunci când această posibilitate există, în temeiul normelor procedurale interne aplicabile, în ceea ce privește o situație de fapt pur internă. În măsura în care instanța dispune de putere de apreciere, ea trebuie să țină seama în special de aspectul dacă partea dezavantajată de constatarea definitivă a avut posibilitatea de a introduce o cale de atac împotriva acestei constatări și dacă a existat o egalitate a armelor între părți în această privință. În schimb, pentru exercitarea puterii de apreciere, prezintă mai puțină importanță dacă, înainte de constatările definitive, a fost sesizată Curtea de Justiție cu o cerere de decizie preliminară sau dacă, înainte de această constatare, părțile în cauză au prezentat instanței naționale jurisprudența relevantă a Curții de Justiție.